

Per e-mail naar [REDACTED]@gmail.com

Datum 14 oktober 2024

Onderwerp Besluit op uw Woo-verzoek

Behandeld door K. van Doornik

Ons kenmerk Z24-6990 / D24-37266

Uw kenmerk -

Bijlagen 3

Geachte [REDACTED],

In uw brief van 2 augustus, die u per e-mail aan Staatsbosbeheer hebt gestuurd op 5 augustus 2024, doet u een verzoek op grond van de Wet open overheid (hierna: Woo of Woo-verzoek). In dit Woo-verzoek vraagt u – kort gezegd – om documenten openbaar te maken die gaan over een specifieke wolf.

Met deze brief besluit ik op dit Woo-verzoek. Hierna leest u mijn besluit en hoe ik hiertoe gekomen ben. Ook leest u meer over de behandeling van uw verzoek en wat u kunt doen als u het met mijn besluit niet eens bent.

Besluit

Onder uw Woo-verzoek vallen vier (4) documenten. Ik heb besloten tegemoet te komen aan uw verzoek en drie (3) daarvan (deels) openbaar te maken. In de bijlage bij dit besluit treft u deze documenten aan:

- Een e-mailwisseling van (eind) november 2023 met bijgevoegd advies (“wolf met afwijkend gedrag”);
- Een e-mailwisseling met de gemeente Westerveld van respectievelijk 15 november 2023 en 21 november 2023;
- Een WhatsApp-gesprek met bijlagen¹.

In het WhatsApp-gesprek is ook een video verstuurd. Deze kunt u bekijken via:

https://youtu.be/7qGMkWTis_k.

Eén van de gevonden documenten is reeds openbaar en voor iedereen (online) te raadplegen. In dit besluit volsta ik met de vindplaats daarvan en ik maak dit document niet nogmaals openbaar.

Ik heb de in de bijgevoegde stukken bepaalde informatie en/of gegevens (deels) onleesbaar gemaakt. Voor de motivering verwijs ik u naar het kopje “Wat niet openbaar is gemaakt”. Per onleesbaar gemaakt onderdeel is zichtbaar op basis waarvan de informatie niet openbaar wordt gemaakt.

¹ Van de bijgevoegde afbeeldingen is er één niet openbaar gemaakt, omdat deze buiten de reikwijdte van uw verzoek valt. Het gaat om de afbeelding die is verstuurd op 8-11-2023 om 7:24 uur (“IMG-20231108-WA0002. Jpg”).

Ik stuur de documenten gelijk bij dit besluit mee, omdat ik niet verwacht dat er bezwaar is tegen het openbaar maken van de documenten in deze vorm. Weliswaar heeft één van de bij de stukken betrokken organisaties aangegeven bedenkingen te hebben tegen de voorgenomen openbaarmaking, maar aangezien ik deze zienswijze heb overgenomen in mijn besluit, verwacht ik niet dat deze organisatie langer bezwaar heeft.

Wat aan dit besluit vooraf is gegaan

Hieronder geef ik in het kort aan wat er is gebeurd vanaf het moment dat u uw Woo-verzoek hebt ingediend.

Staatsbosbeheer heeft uw Woo-verzoek ontvangen op 5 augustus 2024. Diezelfde dag heeft de behandelaar telefonisch contact met u gezocht. Dit om met zekerheid vast te stellen welke wolf u bedoelt. Tijdens dit telefoongesprek hebt u bevestigd dat het gaat over de wolf die wordt genoemd in een bijdrage van RTV Drenthe.² Verder hebt u tijdens het telefoongesprek desgevraagd toegelicht dat het een particulier onderzoek betreft waarbij de stichting 'Wij(s) met wolven' betrokken is.

Ik heb de ontvangst van uw verzoek per brief van 6 augustus 2024 bevestigd en u een verdere uitleg gegeven over de behandeling van uw Woo-verzoek. In deze brief is ook aan bod gekomen dat, als bij de openbaar te maken stukken personen en/of organisaties buiten Staatsbosbeheer betrokken zijn, deze zogenoemde 'derde-belanghebbenden' om hun mening zal worden gevraagd. Dit wordt een zienswijze genoemd.

Aangezien uw verzoek ook betrekking heeft op organisaties buiten Staatsbosbeheer, heb ik hen om een zienswijze gevraagd. Dit heb ik op respectievelijk 28 augustus 2024 en 13 september 2024 gedaan, in overeenstemming met artikel 4:8 van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb). Ik heb u hiervan op de hoogte gesteld en u laten weten dat de termijn niet verder liep, totdat de zienswijze kenbaar was gemaakt, dan wel indien de derde-belanghebbenden de gestelde termijn ongebruikt voorbij zou laten gaan.

Twee van deze derde-belanghebbenden hebben aangegeven geen problemen met te hebben met de voorgenomen openbaarmaking. Eén van de derde-belanghebbenden heeft een zienswijze over de voorgenomen openbaarmaking ingediend. Ik heb deze zienswijze in mijn beoordeling meegenomen. Welk effect dit heeft (gehad) op mijn besluit, leest u hierna onder "wat niet openbaar is gemaakt".

In mijn brief aan de provincie Drenthe van 28 augustus 2024, die per abuis pas op 13 september 2024 is verzonden aan zowel de provincie als aan u ter kennisname, is uw verzoek deels toegestuurd ter verdere behandeling. Dit betekent dat ook de provincie Drenthe een besluit zal nemen op (een deel van) uw Woo-verzoek.

Uw Woo-verzoek

In uw Woo-verzoek vraagt u om documenten openbaar te maken die gaan over een specifieke wolf in het gebied 'Oude Willem' (gemeente Westerveld en gemeente Ooststellingwerf). U vraagt specifiek om de volgende documenten openbaar te maken: *"alle communicatie rondom de "tamme wolf" die voor veel ophef zorgde in dit gebied, met veel aandacht in de media en zijn onverstoorbare gedrag naar mensen."* U bent op zoek naar e-mailberichten, SMS- en WhatsApp-contacten, brieven/digitale stukken, geluidsopnames, video's, memo's en beleidsdocumenten.

De documenten die u zoekt *"hebben betrekking op de periode van 01 september 2023 t/m 31 december 2023"*, zo verduidelijkt u in uw verzoek. Ook meldt u dat de door u gevraagde documenten van belang zijn voor een onderzoek naar gedrag van wolven.

² <https://www.rtvdrenthe.nl/nieuws/16349145/getoeter-en-geknal-moet-wolf-in-drents-friese-wold-weer-bang-maken-voor-mensen>.

Het moment waarop u uw verzoek heeft gedaan, heeft gevolgen voor naar welke documenten zijn gezocht. Een Woo-verzoek kan nooit gaan over documenten die na het opsturen van uw verzoek zijn geschreven.³ Dit houdt in dat documenten die later zijn gemaakt dan de datum van uw verzoek, 5 augustus 2024, niet zijn meegenomen bij de behandeling van uw Woo-verzoek.

Resultaten onderzoek

Ik heb uitgebreid onderzoek gedaan of Staatsbosbeheer de documenten heeft waarop uw informatieverzoek betrekking heeft. Ik heb hiervoor het (digitaal) archief en de betrokken collega's geraadpleegd. Hoewel niet eenduidig is vast te stellen welke specifieke wolf u bedoelt, heb ik gezocht naar documenten die gaan over een wolf die opviel met zijn/haar afwijkende gedrag in het door u genoemde gebied. Ik kan echter niet met zekerheid vaststellen of het daarbij steeds om één en dezelfde wolf gaat, nu Staatsbosbeheer hier geen onderzoek naar heeft gedaan. Het afwijkende gedrag is daarmee leidend geweest in mijn zoekslag.

Tijdens het onderzoek ben ik tot de conclusie gekomen dat de informatie waar u in geïnteresseerd bent, ook bij de provincie Drenthe berust. Op vrijdag 1 december 2023 heeft er een (digitaal) overleg plaatsgevonden over welke maatregelen o.a. de provincie Drenthe mogelijk kon nemen om een wolf met afwijkend gedrag (meer) afstand tot de mens te laten houden. Bij dit overleg was Staatsbosbeheer weliswaar aanwezig, maar de provincie nam hierin het voortouw en niet Staatsbosbeheer. Voor zover mij bekend zijn van dit overleg geen notulen opgemaakt, dan wel zijn deze niet in bezit van Staatsbosbeheer.

Vervolgens heb ik onderzocht welke documenten Staatsbosbeheer in zijn bezit heeft. Ik heb vier (4) documenten gevonden die onder de reikwijdte van uw verzoek vallen.

Voor de volledigheid merk ik op dat niet alle – binnen een WhatsApp-gesprek – gedeelde video's bewaard zijn gebleven. Dit heeft te maken met de opslagcapaciteit en het geheugen van het mobiele toestel. Deze grote bestanden zijn reeds van het toestel van de betrokken collega's verwijderd. Van hen kan niet gevergd te worden dat zij al hun communicatie bewaren, temeer nu geen van hen een sleutelpositie bekleedt binnen Staatsbosbeheer. Ik heb bij de betrokken organisatie(s) gevraagd of zij mogelijk nog over die stukken beschikken. Dit bleek echter niet het geval te zijn. Om die reden treft u deze video's niet aan bij dit besluit.

Wat niet openbaar is gemaakt

Het uitgangspunt van de Woo is dat overheidsinformatie zoveel mogelijk openbaar wordt gemaakt als daar om wordt verzocht. Hierop zijn enkele uitzonderingen. De voor dit besluit relevante uitzonderingsgronden komen hierna aan bod.

Reeds openbaar

Eén document is reeds openbaar en voor iedereen (online) te raadplegen. De Woo is niet van toepassing op documenten die al openbaar zijn. U kunt dit document vinden via <https://www.staatsbosbeheer.nl/-/media/19-wob/20240321-woo-besluit-nieuwsbericht-wolf.pdf>.

De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer, art. 5.1, lid 2 sub e, Woo

Ik maak geen informatie openbaar als dit de persoonlijke levenssfeer schaadt en dit belang zwaarder weegt dan het belang van openbaarheid. De documenten die vallen onder uw verzoek bevatten persoonsgegevens. Het gaat om gegevens die herleidbaar zijn tot een bepaalde persoon (zoals onder andere namen, gebruikersnamen in e-mailadressen, en telefoonnummers). Ik vind het in dit geval belangrijk dat de identiteit van die betrokken personen niet bekend wordt, omdat dit zijn/haar persoonlijke levenssfeer kan schenden. Dit vind ik onwenselijk en ik maak deze persoonsgegevens daarom niet openbaar.

³ ECLI:NL:RVS:2015:623

In diverse documenten staan ook persoonsgegevens van ambtenaren. Het gaat om gegevens die herleidbaar zijn tot een persoon, zoals (wederom) namen, de gebruikersnamen in emailadressen, telefoonnummers en handtekeningen. In het kader van goed werkgeverschap vind ik dat het belang van privacy zwaarder moet wegen dan het belang van openbaarheid.⁴ Dit ter bescherming van de privacy van de betrokken ambtenaren. Personen die met hun functie in de openbaarheid treden, heb ik niet onleesbaar gemaakt.

Eén van de derde-belanghebbende heeft in reactie op het zienswijzeverzoek verzocht om een bepaalde functietitel ook onleesbaar te maken. Dit omdat er binnen de organisatie maar één medewerker is met deze functie. Hierin lees ik een beroep op artikel 5.1 lid 2 sub e van de Woo en deze neem ik over in mijn besluit. Ik vind het namelijk belangrijk dat de privacy van de betrokken medewerker beschermd wordt en ken aan dit belang meer gewicht toe dan aan het belang van openbaarheid.

Buiten reikwijdte

Informatie die niet onder de reikwijdte van uw verzoek valt, maar wel in de documenten is opgenomen, maak ik niet openbaar.⁵ Dit zijn passages die over een ander onderwerp gaan dan uw Woo-verzoek. Deze passages zijn onleesbaar gemaakt. Ook maak ik een verstuurd screenshot in de WhatsApp-conversatie niet openbaar, omdat dit over een andere aangelegenheid gaat en geen verband houdt met het onderwerp van uw verzoek.

Eén van de derde-belanghebbende heeft aangegeven bedenkingen te hebben tegen de openbaarmaking van de details van de uitnodiging voor de Teams-vergadering. Het gaat dan om het (algemene) e-mailadres, de vergadering-id, videovergaderings-id en wachtwoordcode. Dit verzoek komt niet voort uit de Woo, maar uit privacyoverwegingen. Desondanks zie ik aanleiding om ook de details van de vergadering onleesbaar te maken, met uitzondering van de e-mail suffix.⁶ Ik acht hierbij van belang dat die informatie geenszins betrekking heeft op (de inhoud van) uw Woo-verzoek, aangezien het stuk enkel gaat over het maken (of accepteren) van een digitale afspraak. De details van de vergadering geven slechts inzicht in de technische kant van de vergadering die via Teams heeft plaatsgevonden en niet in het gedrag van wolven. Het niet openbaar maken van deze gegevens raakt daarmee niet aan uw Woo-verzoek.

Daarbij komt dat ik niet kan uitsluiten dat derden met deze gegevens zich toegang kunnen verschaffen tot (toekomstige) vergaderingen of vergaderreeksen. Dit vind ik onwenselijk. Mede daarom heb ik de betreffende gegevens onleesbaar gemaakt.

Rechtsmiddelen

Deze brief is een besluit in de zin van de Awb. Als u het met dit besluit niet eens bent, kunt u binnen zes weken na verzending van dit besluit schriftelijk bezwaar maken. Ook een andere belanghebbende kan tegen dit besluit bezwaar maken. Het bezwaarschrift kan worden gestuurd aan de Directeur Staatsbosbeheer, Postbus 2, 3800 AA Amersfoort. U kan uw bezwaarschrift ook per mail versturen naar info@staatsbosbeheer.nl. U wordt verzocht een afschrift van dit besluit bij het bezwaarschrift te voegen.

Een bezwaarschrift moet zijn ondertekend en bevat tenminste:

- uw naam en adres;
- een datum;
- een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht;
- de redenen waarom u het niet eens bent met het besluit.

⁴ Zie de uitspraak van de Raad van State van 31 januari 2018, ECLI:NL:RVS:2018:321.

⁵ ECLI:NL:RVS:2018:1356.

⁶ Dit is het gedeelte na het apenstaartje.

Het niet voldoen aan deze eisen kan leiden tot niet-ontvankelijkheid van het bezwaarschrift. Dat betekent dat uw bezwaar niet inhoudelijk wordt behandeld.

Een kopie van dit besluit zend ik aan de betrokken organisaties die hierbij belang hebben, dan wel die desgevraagd hebben aangegeven graag een kopie te ontvangen.

Als u nog vragen hebt dan kunt u contact opnemen met mevr. K. van Doornik via het mobiele telefoonnummer 06-15550811 of via het e-mailadres Woo@staatsbosbeheer.nl.

Met vriendelijke groet,

de directeur Staatsbosbeheer, namens deze,

drs. B.A. Revis

plaatsvervangend directeur

[redacted]
Van: [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: maandag 27 november 2023 13:44
Aan: [redacted]

Onderwerp: RE: Wolf Oude Willem
Bijlagen: Advies Wolf met afwijkend gedrag, Drenthe.pdf

Sommige personen die dit bericht hebben ontvangen, ontvangen niet vaak e-mail van [redacted]@drenthe.nl. [Meer informatie over waarom dit belangrijk is](#)

Hallo allemaal,

Ter voorbereiding op ons overleg van aanstaande vrijdagochtend over de Wolf te Oude Willem, stuur ik jullie hierbij alvast het adviesrapport dat [redacted] heeft opgesteld.
Omdat we in alle rust de vervolgstappen willen bepalen verzoek ik jullie vriendelijk om het rapport (nog) niet door te sturen.

Het zou mooi zijn als jullie voor vrijdag het rapport in (elk geval op hoofdlijnen) kunnen doorlezen.

Tot vrijdag!

Met vriendelijke groet,

provincie Drenthe

+31 592 [redacted]
werkdagen: maandag t/m vrijdag

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
[+31 592 365555](tel:+31592365555) | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

---Oorspronkelijke afspraak---

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 24 november 2023 14:00
Aan: [redacted]

[redacted]@staatsbosbeheer.nl; [redacted]@staatsbosbeheer.nl; Studiowolverine; [redacted]
Onderwerp: Wolf Oude Willem
Tijd: vrijdag 1 december 2023 10:00-11:00 (UTC+01:00) Amsterdam, Berlijn, Bern, Rome, Stockholm, Wenen.
Locatie: Microsoft Teams-vergadering

Hallo allemaal,

Roofdierdeskundige [REDACTED] heeft een eerste advies met betrekking tot de wolf in Oude Willem. Dit advies en de vervolgstappen willen we graag op de korte termijn met jullie bespreken. Volgende week is echter alleen de vrijdagochtend voor de meeste genodigden hiervoor beschikbaar. Het zou heel mooi zijn als iedereen aanwezig kan zijn. Mocht dit niet lukken, laat het dan even weten svp!

Met vriendelijke groet,

provincie Drenthe

+31 592 [REDACTED]

werkdagen: maandag t/m vrijdag

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen

+31 592 365555 | post@drenthe.nl

www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n). Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

Microsoft Teams-vergadering

Neem deel vanaf uw computer, mobiele app of apparaat voor vergaderruimte

[Klik hier om deel te nemen aan de vergadering](#)

Vergadering-id: [REDACTED]

Wachtwoordcode: [REDACTED]

[Teams downloaden](#) | [Deelnemen op het web](#)

Deelnemen met een apparaat voor videovergaderingen

[REDACTED]@drenthe.nl

Videovergaderings-id: [REDACTED]

[Alternatieve VTC-instructies](#)

[Meer informatie](#) | [Opties voor vergadering](#)

Een eerste advies met betrekking tot gedrag van een jonge wolf in Drenthe, met name de omgeving van “Oude Willem”

Op verzoek van provincie Drenthe

Uitgevoerd door Studio Wolverine –

(roofdier deskundige en professioneel validator wolven melpunt)

Ten geleide: Ik probeer op basis van de gedeelde informatie en beelden de situatie van de wolf, de omstanders en hun wederzijds gedrag in te schatten en een aanzet tot analyse van de situatie met aanbevelingen om dit voor alle partijen, mens en dier in goede banen te leiden.

De wolf

De ontvangen beelden tonen mij een jonge wolf. Een wolf geboren rond 1 mei, heeft in november op een leeftijd van ca. 7 maanden ongeveer zijn volwassen grootte bereikt. De snelle groei periode vindt plaats in het eerste half jaar, vervolgens vertraagd de groei, waarbij het tempo van vrouwelijke dieren duidelijk achter blijft bij mannelijke dieren. En bereikt een voor beide geslachten een einde op een leeftijd van 12-14 maanden. De laatste periode neemt vooral het gewicht toe en ontwikkelt zich meer kracht.

Deze wolf kan als welp van dit jaar herkend worden aan de "pluiziger" vacht ten opzichte van de hardere dekharen van een volwassen wolf. Ook is de verhouding van de oren ten opzichte van de kop nog anders dan bij een volgroeide wolf. (Deze tonen langer en dichter bij elkaar wat door uitgroei van de schedel verdwijnt.)

De wolf doet keurig wat van een wolf op deze leeftijd verwacht mag worden. Hij poogt in eigen levensonderhoud te voorzien, niet leunend op de jacht opbrengsten van de ouder dieren. Daarbij heeft deze wolf een makkelijk beschikbare bron ontdekt in de veelvuldige aanwezigheid van knaagdieren. (passend bij een natuurlijke overvloed in de herfst)

Wolf toerisme

Dit gedrag is echter niet onopgemerkt gebleven, en dreigt een negatieve invloed te krijgen op een gezonde ontwikkeling van een welp. Dit wordt veroorzaakt door overmatige menselijke belangstelling. In eerste instantie lijkt de wolf de aanwezigheid van mensen te negeren / tolereren. Echter aan de wijze waarop de wolf richting fotografen kijkt is op te merken dat hij direct oogcontact (agressie) vermijdt door zijdelings te kijken. Echter uit diverse foto's blijkt dat de maker van een foto, poogt de aandacht van de wolf te krijgen. Waarschijnlijk door geluid te maken, waarop de wolf een moment reageert, met het gewenste resultaat. Een foto van een wolf die kijkt. Ook zijn er pogingen gemeld op sociale media van mensen die de kans op een foto niet aan toeval willen overlaten, maar pogingen in het werk stellen de wolf te manipuleren door aanbieden van/lokken met voedsel.

Ook de afstand fotograaf – wolf is hier in feite al grensoverschrijdend. Ondanks het gebruik van tele-lenzen is aan de beeldhoek en scherptediepte van foto's redelijk te oordelen op welke afstand deze genomen zijn. Voor de sociale media worden er vaak delen van foto's gebruikt waardoor dergelijke beelden qua afstand moeilijker te beoordelen zijn. Laat ik daarbij hopen dat de afstand groter is dan geschat. Maar ook dan zijn de opname van afstanden die niet bij natuurlijk wolf gedrag passen en

aanleiding om dit nauwkeurig te volgen. En dit betreft in een aanzienlijk aantal gevallen op een afstand onder de 50 meter en zelfs ruim onder de 30 meter. Een welp in aanwezigheid van een volwassen wolf zou door het gedrag van een volwassen dier onmiddellijk hierin gecorrigeerd worden. Een volwassen dier wat zich verwijderd bij aanwezigheid van een mens is voor elke welp een duidelijk signaal, dit voorbeeld te volgen. Echter op deze leeftijd is het ook normaal gedrag dat welpen zich langere perioden zelfstandig in het territorium bewegen.

De rol van afstand

Hoewel er in een dichtbevolkt land als Nederland, de kans op een ontmoeting tussen wolf en mens aanzienlijk frequenter voor zal komen dan in dun bevolkte streken, is het absoluut zaak om er voor te zorgen dat wolven de mens blijven mijden. Veelvuldige ontmoetingen dragen bij aan de kans dat er gewenning optreedt. Zeker als daar aan de kant van de mens actief wordt geprobeerd aandacht te trekken, te naderen zonder negatieve gevolgen. Een wolf die een mens observeert zonder zelf gezien te worden, is niet zorgelijk. Pas als beide partijen bewust zijn van elkaars aanwezigheid, dient een wolf afstand te houden of te nemen. Een 100 meter of meer is daarbij normaal. Dichterbij is afwijkend en zeker wanneer dit voort duurt. In in het ergste geval, volgt hier actief lokken op door het aanbieden van voedsel. Een riskant gedrag wat egoïstisch gemotiveerd wordt om de ervaring te delen, foto's te nemen etc. Doorgaans erg ego gestuurd. Dit proces wordt bij de wolf aangeduid met de term habituatie

Habituatie

Beginnende habituatie (het gewend raken aan menselijke aanwezigheid) is altijd een glijdende schaal. De eerste ontmoetingen zijn onschuldig van karakter, dat geldt voor beide partijen. Zowel mens als wolf kunnen zeer verschillend op een ontmoeting reageren. Maar in beide gevallen hoort daar eigenlijk een instinctieve reactie op te volgen van schrik en angst. Gevolgd door een fysieke reactie, waarbij de mens onbehagen voelt en dit probeert te beheersen door het dier met roepen of gebaren, zijn aanwezigheid duidelijk te maken en zich terug te trekken. Voor de wolf betekent dit gevaar, waar ook een passende reactie op moet volgen. Nu geldt ook voor beiden dat de reactie, sterk aangeleerd is door sociale factoren. Als mens hebben wij al vroeg over wolven allerlei zaken geleerd, lang voordat wij het dier zelf kennen. Voor de wolf geldt dat de reactie van de ouderdieren of jaarlingen binnen het roedel, een niet te negeren prikkel afgeven in reactie op mensen. Vermijden!

Dat vermijden is afhankelijk van de afstand, onmiddellijk of in elk geval overtuigend. Voor wolven zijn wij geen prooi, maar wel een risico. Wolven zijn sterk risico mijdende dieren en gaan conflicten bij voorkeur uit de weg. Dat principe is van belang voor een veilig samenleven en moet niet verstoord worden. Deze "imprint" van gedrag, welke dieren of mensen als gevaar te mijden vind al heel vroeg plaats. En zal een combinatie zijn van instinctmatig handelen en aangeleerd.

Omdat wolven typisch een diersoort zijn die een goed leer vermogen hebben, waarmee ze zich in zeer veel uiteenlopende landschappen hebben kunnen vestigen kan dat leer vermogen er ook toe leiden dat instinctmatig handelen onderdrukt wordt door opgedane ervaringen.

Het proces van habituatie

Habituatie is het resultaat van een set van ervaringen, waarbij de angst voor mensen slijt doordat de verwachte negatieve gevolgen uitblijven. Dat vindt in eerste instantie plaats door het succesvol negeren van menselijke aanwezigheid. En de afstand waarop, kan vervolgens langzaam aan afnemen. Bovendien kunnen er opzettelijk of onopzettelijk sterke prikkels uitgaan van de menselijke omgeving. Een afvalbak met eten. Daarvoor hoeft een wolf enkel de geur van mensen te “overwinnen” om makkelijk voedsel te bemachtigen. Wanneer hier gewenning optreedt kan zo’n plek frequent bezocht worden en ontdekken mensen dat het wel leuk is om de wolf iets te geven, etc.

Het onbereikbaar houden van voedsel, afvoeren van kadavers, zeker indien dichtbij menselijke aanwezigheid is hierbij van groot belang. Want dergelijk voedsel kan aantrekkelijk zijn en brengt wolven daarvoor dicht bij de menselijke omgeving en honger kan de motivatie zijn om angst te overwinnen, waarmee een ongewenste spiraal wordt ingezet. Nu lijkt het benutten van kadavers bij wolven geen voorkeur te genieten, maar is wel een bron om op terug te vallen bij uitblijven van jachtsucces.

De rol van ‘liefhebbers’

Natuurfotografen hebben als natuurliefhebbers een eigen werkwijze ontwikkeld. Wat begint met een voederplank voor vogels thuis, wordt een gewoonte om ieder gewenst dier met aanbod van voedsel, makkelijker en op kortere afstand voor de lens te krijgen dan in het wild mogelijk. In het buitenland zijn er gevallen bekend van schuilhutten die verhuurd worden aan fotografen om roofdieren te kunnen fotograferen. Die roofdieren vertonen zich daar enkel door het geregeld aanbod van voedsel. Wanneer het toerisme seizoen dan eindigt is er geen motivatie om deze dieren te blijven voeren en liggen incidenten met deze dieren, die geleerd hebben mensen te associëren met makkelijk voedsel voor de hand. De persoon die dan niets te bieden heeft kan makkelijk het slachtoffer worden van bijtincidenten of erger. Hier zijn diverse goed gedocumenteerde gevallen binnen Europa van bekend. In feite levert elk roofdier wat aan menselijk voedsel gewend is geraakt op enige termijn een ernstig risico op. Dat kan soms lang uitblijven, maar bij een plotselinge conditie verslechtering door verwonding of voedsel tekort komt dergelijk aangeleerd gedrag weer boven met ongewenste gevolgen. De Amerikaanse uitspraak: “Een gevoerd dier is een dood dier”, is veel zeggend. Zodra een roofdier de grens passeert en een mens bedreigt of aanvalt, wordt het zijn dood. Terwijl de oorzaak niet bij het dier ligt, maar bij menselijk ongepast gedrag.

Acteren

Dat maakt het van het grootste belang om de eerste tekenen die op een verandering in gedrag wijzen te leren kennen en vervolgens onverwijld daarop gaan acteren. Dit moet uiteraard zorgvuldig en in overeenstemming met de mate waarin schuwheid verloren is, gecorrigeerd worden.

Aanvankelijk is dat een milde reactie, waarbij vooral de aanwezigheid van de mens, helder wordt gecommuniceerd. Dit betekent niet vanuit een auto, maar herkenbaar als mens, rechtop staand, eventueel met armen boven het hoofd nog groter overkomen en onze stem gebruiken. Duidelijk naar de wolf roepen dat je aanwezig bent. Geen gegil of angst tonen, maar overtuiging. Hoe zwaarder de toon waarmee je spreekt, des te beter. (Dit is ook goed voor degene die het uitvoert!) Een wolf zal zich hierop verwijderen.

Indien een wolf hier niet op reageert kun je nog wat meer lawaai maken. Maar daarmee houdt dit op. Een claxon, luide radio e.d. zijn voor een wolf onbekende geluiden en moeten hem overtuigen. Door het uitmuntende gehoor van een wolf kan het niet zo zijn dat hij iets niet hoort, hij kan wel negeren. Daarom is de combinatie van menselijke geluiden en eigen zichtbaarheid van belang. Zwaaien met licht kan ook helpen, de wolf te overtuigen van het bewaren van gepaste afstand.

Voor een wolf die heel dichtbij is (30 meter of minder) en zich nergens iets van aan trekt, kan het gooien met stenen goed helpen. Maar let wel goed op bij stenen van de grond pakken, gebukt lijkt je minder groot. Maar een dergelijke situatie is uiterst zeldzaam en valt niet snel te voorzien. Stenen gooien dient enkel toegepast te worden op een zeldzaam moment van onveiligheid. Dus ter verdediging van jezelf. Niet als maatregel. De wolf is een beschermde diersoort die wij niet zomaar letsel mogen toebrengen. En een wolf zonder een historie van veelvuldig menselijk contact, zal nooit zo dichtbij komen. Dus stenen gooien zal daarom ook niet snel in de praktijk voorkomen. Bovendien leren wolven heel snel te anticiperen op een gooi beweging, waardoor de effectiviteit snel afneemt.

Als blijkt dat een wolf onze aanwezigheid accepteert zonder reactie door de onderlinge afstand te vergroten of dat niet doorzet maar een eindje verder blijft staan, (tijdens verwijderen af en toe omkijken en even blijven staan is normaal) is er nadere gepaste actie noodzakelijk. Een gerichte prikkel die wederom duidelijk geassocieerd moet kunnen worden met menselijke aanwezigheid en een situatie waarin de wolf ongewenst is. Een ongewoon hard geluid, lichtflitsen, een boze uitval met veel hard stemgeluid. Claxon van een auto. Maar elke maatregel moet in combinatie met een zichtbare mens uitgevoerd worden.

Aversieve conditionering

Aversieve conditionering van wolven is een proces wat oploopt in gradatie. Het doel is steeds een wolf een negatieve ervaring met mensen te bezorgen, waarbij die leert deze te vermijden. Het effect hangt samen met de mate waarop een wolf een motivatie ontwikkeld heeft om zich wel bij mensen op te willen houden. Dit varieert van de aanwezigheid van mensen negeren omdat een bepaalde interesse sterker is. Bij voorbeeld beschikbaar voedsel, een karkas, aanwezigheid van een prooi, muizen in het geval van "Oude Willem". Maar dit negeren is prima als het op een heel ruime afstand gebeurt in een open gebied, waarbij wolf en mens zich bewust zijn van elkaars aanwezigheid. (50-70 meter of meer) En er vervolgens wel resulteert in dat de wolf deze afstand in zijn eigen tempo vergroot. (In Nederland is de trefkans voor een wolf met een mens nu eenmaal hoger dan in dunbevolkte streken, dus enige aanpassing zal daarbij horen. (In noordelijk toendra gebied is de reactie afstand eerder 500 meter)

In de ontstane situatie rond "Oude Willem" is het doel tweeledig. De (opdringerige) mens moet tegen zichzelf beschermd worden door habituatie van de wolf tegen te gaan, door afstand te bewaren en elke vorm van associatie tussen mens en voedsel uit te bannen. Waarbij de wolf de mens zodanig dient te respecteren dat hij zich op ruime afstand terug trekt bij zijn aanwezigheid.

Daarvan valt ook terecht op te merken dat het telkens gedwongen te moeten verkassen van een wolf doordat mensen opdringen, een ongeoorloofde verstoring is. Verstoring wordt in de regels die bescherming van soorten moeten waarborgen, ook als een ongeoorloofd gedrag benoemd. Enkel is de opzet vaak moeilijk aantoonbaar en verleent dit ruimte aan mensen die hierin geen verantwoording nemen voor mogelijke gevolgen. Hierin ligt een taak voor verantwoordelijke overheden.

In dit specifieke geval speelt de auto ook een rol. Mensen voelen zich hierin veilig en gedragen zich mogelijk opdringend. En de mens is voor een wolf in een auto niet als mens herkenbaar. Zo werkt een auto als "schuilhut" en verlaagd de tolerante afstand tot een wolf. Dit moet sterk ontmoedigd worden.

Normaal of goed wolven gedrag (wilde wolf) valt te onderscheiden in wolven die elk contact met mensen actief vermijden. En bij een zeldzame ontmoeting zich direct terug trekken. Daarnaast kun je tolerante wolven onderscheiden, dat zijn degene die zich ongestoord gedragen bij een ontmoeting met mensen op afstand. Deze bewaren afstand en vluchten wanneer de afstand kleiner wordt.

Wanneer wolven zich niet ongemakkelijk gaan gedragen in de nabijheid van mensen is er sprake van habituatie. Deze wolven negeren mensen in eerste instantie en gaan gewoon hun gang. In de meeste gevallen zijn deze wolven blootgesteld aan ontmoetingen met mensen, zonder negatieve gevolgen op jonge leeftijd. Doorgaans in afwezigheid van oudere wolven.

De laatste categorie is gekenmerkt door dieren die zo gewend geraakt zijn aan mensen dat ze een veiligheid risico gaan vormen omdat ze in haast alle gevallen een positieve ervaring met voedsel opgedaan hebben en bij het niet verstrekken daarvan op enig moment agressief kunnen reageren of erger. Deze laatste groep is uiterst zeldzaam en moet uiteraard zodra er tekenen bekend zijn van gedrag wat deze richting op dreigt te gaan, met goede aversieve maatregelen worden aangepakt.

Een afstand onder de 30 meter is ontoelaatbaar. Hiervoor is in Amerika ervaring opgedaan met het gebruik van paintball en dit voldoet in de praktijk goed. Een duidelijk signaal naar de wolf in overtreding en een veilige toepassing met betrekking tot de kans op letsel.

Maar het belangrijkste is een dergelijke ontwikkeling veel eerder te onderkennen en gepaste maatregelen te nemen. Het daarbij verstoren van een individu kan uit algemeen belang, zowel voor het betrokken individu als voor de potentieel toekomstige slachtoffers, goed te verantwoorden zijn.

Verjagen en aversieve conditionering

Om ongewenst gedrag om te draaien zijn een aantal maatregelen te nemen. Met als uitgangspunten het bewaren van de veiligheid voor mensen en het behoud van een wilde wolf met respect voor de mens.

Als eerste maatregel is zorgen voor voldoende afstand tussen wolf en mens. Het verjagen van een wolf door mensen die roepen, toeteren etc. is effectief in de tolerantie fase en het beperken van de mogelijkheid tot ontmoeten van mensen kunnen daarin maatregelen zijn.

Het zou goed zijn om een toelaatbare afstand van 100 meter te communiceren. Bij kortere afstand zouden beide partijen zich terug moeten trekken. Maar in elk geval de mens.

Voedsel conditionering

Het uitbannen van elke associatie met voedsel is daarbij belangrijk. Een verbod tot het voeren van wilde dieren wordt in diverse landen hiervoor gebruikt.

De hardeleerse wolf dient vervolgens steviger aangepakt te worden. De aversieve conditionering bestaat uit negatieve ervaringen op laten doen in situaties waarin de mens als veroorzaker of minstens als daarbij duidelijk aanwezige factor te herkennen is voor de wolf. Dit betreft situaties waarbij dit "leereffect" aanwezig dient te zijn. Dat kunnen harde knallen zijn, met een alarm pistool of knal vuurwerk. De inzet van "cracker shells" een explosie op afstand, vergelijkbaar met het afschieten van knalvuurwerk, maar door afvuren met een geweer te richten en toepasbaar op grotere afstand, kan ook effectief zijn. Het is de opzet een knal ruim boven het dier te veroorzaken. Al is dit te categoriseren als een lagere stap ten opzichte van bijvoorbeeld paintball, door de direct voelbare prikkel die uitgedeeld wordt ten opzichte van een geluid zonder voelbare impact. Het paintball geweer is vooral goed

en veilig te gebruiken op de kritische 'korte afstand'. Hiermee is gericht en effectief een pijnprikkel uit te delen op een veilige afstand van 15 – 30 meter. Zowel voor de schutter als de ontvanger van het projectiel. Bij correct gebruik en gericht op de achterhand, waarbij het minste risico op enig letsel aanwezig is, heeft dit middel in Yellowstone, USA goede resultaten geboekt. En heeft de voorkeur boven andere middelen bij een serieus gehabitueerde wolf. Het effect laat zich mogelijk verklaren doordat de wolf deze plotselinge pijnprikkel niet ziet aankomen, wat een extra angstige ervaring oplevert.

Uitvoering

Een schutter dient duidelijk zichtbaar te zijn voor de wolf, dus niet vanuit een auto toepassen. Speciaal op de "leer-momenten" waar een wolf ongewenst gedrag vertoont in de directe nabijheid van mensen of hun omgeving. Door mensen wordt paintball veelvuldig recreatief gebruikt en is buiten het zeldzame geval dat een oog geraakt wordt een veilig middel. Met het grote voordeel dat de associatie mens en ervaring goed te koppelen zijn. Rubber kogels zijn niet voor de korte afstand veilig inzetbaar, door hun hogere energie. En op grotere afstand valt de koppeling tussen oorzaak (mens) en gevolg (pijn) niet goed te maken. Daarmee is het onderwijzend effect beperkt.

Planning

Bij de noodzaak aversieve conditionering in te zetten, moet een goed plan worden opgesteld om verschillende gradaties van maatregelen in te kunnen zetten, telkens proportioneel ten opzichte van het ongewenste gedrag. De effecten moeten goed gemonitord worden in relatie tot het te bereiken doel en men moet de middelen in effectiviteit kunnen opschalen bij ongewenst resultaat, zodanig dat dit als nog in alle redelijkheid behaald kan worden.

Doel

Doel is om met een leerproces, aangeleerde zaken af te leren. En per definitie vergt afleren wat meer inspanning dan aanleren. Daarvan dient men zich in de planning van een aanpak bewust te zijn. En de uitvoering dient consequent uitgevoerd te worden, door afstraffing van terugval in ongewenste gewoonten direct te corrigeren. Een goede aanpak levert doorgaans een afdoende resultaat, waarbij wolf en mens een veilig bestaan gegarandeerd kan worden.

Studio Wolverine, dier-ecologisch onderzoek

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 21 november 2023 10:56
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: Muizenjagende wolf in de Oude Willem

Ter info

Van: [redacted]@gemeentewesterveld.nl>
Verzonden: dinsdag 21 november 2023 10:40
Aan: [redacted]@staatsbosbeheer.nl>
Onderwerp: RE: Muizenjagende wolf in de Oude Willem

College is akkoord met stopverbod Oude Willem nu overleg met Ooststellingwerf plaatsing borden later vandaag of op grond Ooststellingwerf/ Westerveld of alleen Westerveld maar ieg vandaag

Van: [redacted]@staatsbosbeheer.nl>
Verzonden: woensdag 15 november 2023 16:10
Aan: [redacted]@gemeentewesterveld.nl>
CC: [redacted]@staatsbosbeheer.nl>; [redacted]@staatsbosbeheer.nl>
Onderwerp: Muizenjagende wolf in de Oude Willem

Beste [redacted]

Hartelijk dank voor het op de hoogte stellen van de veranderende situatie voor wat betreft de stopverbodborden.

[redacted] heeft na ons telefoontje nog 2x met [redacted] en [redacted] overleg gehad. Zij houden elkaar goed op de hoogte als de situatie in de OW veranderd en hebben veel contact.

Wij zien dat het best druk is daar, maar dat het nog niet zo escaleert dat we moeten opschalen en noodmaatregelen in werking zetten; wel hebben we een paar keer op het punt gestaan dit te doen. **Wij adviseren niet dat de borden nu worden weggehaald**, maar we begrijpen dat dit inderdaad al wel is gedaan. Wij begrijpen wel het dilemma van de gemeente nu de zakken er meer dan eens afgehaald zijn. Daarnaast heeft de gemeente aangegeven dat het niet te doen is om te gaan handhaven en begreep [redacted] via de gemeente ook dat het voor de politie minder prioriteit heeft. De wijkagent komt wel zo nu en dan kijken. Ook staan er handhavers paraat als we ze echt nodig hebben.

Vanuit Staatsbosbeheer blijven we ons best doen om oog te hebben voor en ons best te doen om ons zo goed mogelijk in te zetten voor de **bescherming van de wolf en de mensen** die ervoor op de been komen. Wij willen bij deze wel nogmaals onze zorg benadrukken over de situatie bij Oude Willem. We zien nog steeds dat er auto's stoppen. Naast de (natuur)fotografen lijken er ook steeds vaker mensen te stoppen of juist erg hard voorbij crossen met andere intenties. Voor- en tegenstanders staan naast elkaar op een paar vierkante meter en we maken ons wel zorgen of dit altijd goed gaat. We zien daarnaast dat mensen het terrein betreden, ondanks de verbodsborden en de wolf in sommige gevallen lokken. Wij hopen net als jullie dat er geen situaties ontstaan waarin de wolf bijvoorbeeld wordt opgejaagd en onverwacht/ongewenst handelt vanuit een menselijke reactie.

De **verbodsborden** die we geplaatst hebben op de dammen hebben we extra verstevigd in de hoop dat ze nu wat langer heel blijven. Naast de overige communicatie en waarschuwingen zien we op dit moment niet waar wij nog extra in kunnen voorzien om de situatie rustig te houden. Laat graag weten als jullie dit anders zien. Uiteraard blijven we daar langs rijden om te kijken hoe het gaat.

Als het uit de hand loopt is het plaatsen van de borden alsnog een optie begrijp ik uit de gesprekken tussen [redacted] en [redacted]. Hier lijkt echter geen bestuurlijk overleg voor nodig, maar [redacted] heeft wel toestemming van het college nodig.

Dit mailtje is vooral ook om even af te stemmen of we nog op 1 lijn zitten en hoe we er nu mee omgaan; reageer dus gerust als je iets ziet dat volgens jou anders zit, dan kunnen we dat ophelderen..

Met vriendelijke groet,

 J
teamleider beheereenheid Drents Friese Wold

Staatsbosbeheer
| provinciale eenheid drenthe

E J @staatsbosbeheer.nl
T 088- J | M 06- J

Locatie: bosweg 27b, 9423 TA, Hoogersmilde

Smallepad 5 | 3811 MG | Amersfoort
postbus 2 | 3800 AA | Amersfoort

Lees hier onze [Disclaimer](#)

***** Disclaimer: De informatie verzonden met dit e-mail bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Gebruik van deze informatie door anderen dan de geadresseerde en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van de informatie kennis te nemen, is verboden. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, (a) is openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden, niet toegestaan, en (b) wordt u verzocht de afzender daarvan op de hoogte te brengen en het bericht te vernietigen. De Gemeente Westerveld staat niet in voor de juiste en volledige overbrenging van de inhoud van een verzonden e-mail, noch voor tijdige ontvangst daarvan. Dit onderschrift is tevens het bewijs dat de email is gescand op virussen.

07-11-2023 22:05 - [redacted]
<https://www.facebook.com/groups/170411843786379/permalink/1819866308840916/?sfnsn=mo&ref=share>

07-11-2023 22:05 - [redacted] Was jij de boswachter?

07-11-2023 22:08 - [redacted] Ja

08-11-2023 07:25 - [redacted] IMG-20231108-WA0002.jpg (bestand
bijgevoegd)

08-11-2023 07:25 - [redacted] woont op ten Have.

08-11-2023 07:27 - [redacted] Mensen van groep wolf gaan vandaag naar
Oude Willem.

Iets om in de gaten te houden?

08-11-2023 07:37 - [redacted] Dank je wel

08-11-2023 12:37 - [redacted] IMG-20231108-WA0016.jpg (bestand
bijgevoegd)

08-11-2023 12:37 - [redacted] IMG-20231108-WA0017.jpg (bestand
bijgevoegd)

08-11-2023 12:37 - [redacted] Gaat gekkenhuis worden daar.

08-11-2023 12:39 - [redacted] Ja klopt

Zijn er mee bezig

Rtv drenthe is er ook

08-11-2023 18:05 - [redacted] Staatsbosbeheer roept wolvenspotters rond
Drents-Friese Wold op om wolf niet op te jagen

<https://www.rtvdrenthe.nl/nieuws/16025068/staatsbosbeheer-roept-wolvenspotters-rond-drents-friese-wold-op-om-wolf-niet-op-te-jagen>

#rtvdrenthe

08-11-2023 18:05 - [redacted] Gaat nu dit weekend nog drukker worden

08-11-2023 19:49 - [redacted] Beelden twee keer bekeken maar dit is geen
wolf van 7 maanden volgens mij

08-11-2023 20:19 - [redacted] Boswachter, heb jij de wolf al
gezien? -

<https://www.boswachtersblog.nl/drentsfriesewold/2023/11/08/boswachter-heb-jij-de-wolf-al-gezien/>

08-11-2023 20:20 - [redacted] Waarom denk je dat?

08-11-2023 20:21 - [redacted] We zijn er nog mee bezig hoe te
handhaven

08-11-2023 20:26 - [redacted] Omdat deze wolf me forser lijkt dan de wolf
in Wapse

08-11-2023 20:27 - [redacted] Is puur vacht en goed gevoed wat
een vertekend beeld geeft denk ik

13-11-2023 13:44 - [redacted] VID-20231113-WA0003.mp4 (bestand
bijgevoegd)

13-11-2023 13:44 - [redacted] Oude Willem net

13-11-2023 13:45 - [redacted] Hij is er dus weer ☐

13-11-2023 13:45 - [redacted] : Yep

13-11-2023 13:47 - [redacted] Das jammer

15-11-2023 20:10 - [REDACTED] IMG-20231115-WA0014.jpg (bestand
bijgevoegd)

15-11-2023 20:10 - [REDACTED] Zit ie nou bij jou in kofferbak?

15-11-2023 20:14 - [REDACTED] Haha ☐
Nee hoor
Is ook een auto van Natuurmonumenten ☐

16-11-2023 12:38 - [REDACTED] <Media weggelaten>
De wolf is in geen velden of wegen te bekennen in Oude
Willem. De fans staan al klaar. Wat een circus. Tijd: 11.30 uur!

16-11-2023 12:38 - [REDACTED] Knettergek

16-11-2023 13:32 - [REDACTED] Bijzondere mensen zijn er op de
wereld

19-11-2023 14:29 - [REDACTED] Wij rijden nu bij Oude Willem. Het wordt
hoe langer hoe gekker. Nu is de wolf vooraan bij de bult die daar
aangelegd is. Dikke rijen mensen op de weg, dikke rijen mensen op de bult.
En de wolf er tussenin... ☐

19-11-2023 15:22 - [REDACTED] Heb het doorgezet naar collega
ter plaatse

☐

Geen wolf

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen

T

Valt buiten de reikwijdte van het verzoek